

MIJN
NAAM IS
BARBRA

(My Name Is Barbra)

BARBRA STREISAND

vip

Proloog

‘Een beminnelijke miereneter?’

Zo werd ik op mijn negentiende beschreven in een van mijn eerste recensies als professioneel actrice. Ik speelde in *I Can Get It for You Wholesale* een secretaresse met liefdesverdriet, en ik zag de overeenkomst wel zo'n beetje.

In de loop van het jaar daarna werd ik vergeleken met ‘een zure kaki’, ‘een woedende hamster’, ‘een bijziende gazelle’ en ‘een zeezieke fret’.

Hemeltje. Zag ik er echt zo vreemd uit?

Een jaar later zat ik met exact hetzelfde gezicht in *Funny Girl*, mijn tweede Broadway-show, en was ik ‘een orakel uit de oudheid’, ‘Nefertiti’ en ‘een Babylonische koningin’. Die beschrijvingen bevielen me al een stuk beter. Ik bleek ook ‘een faraonisch profiel en scarabee-ogen’ te hebben. Dat was vermoedelijk complimenteus bedoeld, al geef ik toe dat een van die ogen soms lijkt te loensen. En de betreffende farao had blijkbaar ook een enorme gok. De mensen zeiden vaak tegen me: ‘Laat daar toch wat aan doen.’ (Dat zeiden ze vast niet tegen de farao.)

Ik kreeg weleens het gevoel dat ze meer over die neus schreven dan over mij. In een omslagartikel in *Time* las ik: ‘Deze neus is een altaar.’ (Klinkt goed!) Maar de schrijver vervolgde: ‘Het gezicht dat die neus in tweeën deelt is lang en droevig, en de blik in ruste is in essentie die van een jachthond.’ (Minder goed.)

Dus wat is het nu? Ben ik een Babylonische koningin of een teckel?

Waarschijnlijk beide, afhankelijk van waar je staat.

Ik zou willen dat ik kon zeggen dat het me allemaal niets deed, maar dan zou ik liegen. Zelfs na al die jaren vind ik de beledigingen nog altijd kwetsend en kan ik de complimenten nauwelijks geloven. Het is gewoon zo: als beroemdheid ben je openbaar bezit. Je bent een voorwerp dat

kan worden bestudeerd, gefotografeerd, geanalyseerd en ontleed. Maar al te vaak herken ik mezelf niet in het beeld dat ze van me schetsen. Ik ben er nooit aan gewend geraakt, en ik probeer zo min mogelijk over mezelf te lezen.

Maar soms zie je natuurlijk toch een tijdschrift liggen, in de wachtkamer van de tandarts bijvoorbeeld. (Ik ga graag naar de tandarts, want ik hou van het gevoel van een goed gereinigd gebit. Het is ook een rustig uur zonder telefoontjes.) Ik zag daar een keer een artikel over Neil Diamond, die op Erasmus Hall High School in Brooklyn een klas hoger zat dan ik. Eigenlijk ging het over zijn broer, die een krankzinnige badkuip had ontworpen met een stereo en allerlei andere elektronische gadgets. (Perfect, als je geëlectrocuteerd wilt worden!) Dat ding was niet goedkoop: 14.000 dollar! (Allemachtig!) Dus ik dacht: wie koopt er nou zoiets? En toen stond er dat ik een van zijn klanten was! Ik wist niet eens dat mijn vriend Neil een broer had, maar ik werd dus ingezet om zijn badkuip aan de man te brengen.

Dat was al irritant genoeg, maar er zijn ook verhalen die me echt raken. Op een avond kwam mijn lieve vriend Andrzej Bartkowiak, een briljante cinematograaf met wie ik heb samengewerkt aan twee speelfilms en een documentaire, bij me eten. (Andrzej kookte, want ik ben een ramp in de keuken. Ik zou water nog laten aanbranden.)

Andrzej was op bezoek geweest bij een bevriende arts aan wie hij had verteld dat hij bij mij ging dineren. Waarop de arts zei: 'Ik heb gehoord dat ze een echte bitch is.'

'Wat?' zei Andrzej. 'Waar heb je het over?'

'Dat het onmogelijk is om met haar samen te werken.'

'Belachelijk. Heb jij ooit met haar samengewerkt?'

'Nee.'

'Nou, ik wel. Drie keer. Het was een heerlijke samenwerking en ik mag haar heel graag.'

'Onzin. Ze is een bitch. Ik heb het zelf gelezen in een tijdschrift.'

Dat is dus de macht van het gedrukte woord.

De arts liet zich niet ompraten. Hij geloofde liever een journalist die me nooit had ontmoet dan iemand die me persoonlijk kende. Vreselijk irritant. Waarom wilde hij niet de waarheid accepteren?

Al veertig jaar lang vragen uitgevers me of ik mijn autobiografie wil schrijven. Ik wees die verzoeken altijd af omdat ik niet wil blijven vastzitten in het verleden. Ik leef liever in het nu. Ik ben eerlijk gezegd ook bang dat niemand

de waarheid wil geloven, want er worden al zestig jaar lang verhalen over me verzonnen.

Nog niet zo lang geleden reden Jim en ik na een film naar huis. We stopten bij een supermarkt omdat ik trek had in koffie-ijs. Toen we hand in hand de supermarkt binnenliepen, zei een man die achter ons liep luid: 'Fijn dat jullie weer bij elkaar zijn!'

Weer bij elkaar? Waren we uit elkaar geweest? Was het me op een of andere manier ontgaan dat mijn man de echtelijke woning had verlaten?

Ik ben dol op feiten. Ik respecteer de waarheid. Ik kan woedend worden als mensen dingen verzinnen.

En dus heb ik na eindeloos lang twijfelen uiteindelijk ja gezegd tegen dit boek. Ik had het eerste hoofdstuk al in de jaren negentig geschreven (met potlood, want dat kun je weer uitgummen), maar dat ben ik later kwijtgeraakt. Nu zou ik willen dat ik kon typen, want toen ik eenmaal was begonnen kostte het me tien jaar, en ik heb ook andere verplichtingen (platen opnemen bijvoorbeeld) en ik ga mezelf snel saai vinden. Godzijdank heb ik altijd dagboeken bijgehouden. Die zijn nu van onschatbare waarde. Soms besepte ik dat ik het echte verhaal was vergeten. Dan moest ik dieper graven zonder te weten waar ik zou uitkomen.

Ik wilde als kind al actrice worden, misschien al vanaf de eerste keer dat ik naar de bioscoop ging en op mijn stoel stond om het doek te zien. Het is verbijsterend dat die droom is uitgekomen. Ik ben alle mensen die me hebben geholpen mijn doel te bereiken heel dankbaar.

Ze zeggen dat succes mensen verandert, maar zelf denk ik dat succes je méér maakt wie je al was.

Ik vind mezelf eerlijk gezegd vrij normaal. Ik ben geboren met een goede stem, en dan was er iets met mijn uiterlijk, mijn persoonlijkheid, een of ander talent dat veel mensen intrigerend vonden, of juist irritant. Ik weet dat ik veel vragen stel. Ik heb overal een mening over en ik zeg wat ik denk. Dat brengt me weleens in de problemen.

Ik ben niet heel sociaal. Ik vind het niet leuk om me op te doffen en uit te gaan. Ik blijf liever thuis met mijn man en mijn honden. Soms nodigen we familieleden en vrienden uit om te eten en een film te kijken, of we spelen rummikub of backgammon of hartenjagen. (Ik speel ook elke avond in het donker op mijn telefoon om de stress van de dag uit mijn hoofd te verwijderen.) Ik vind het heerlijk om te schilderen met mijn zoon Jason (die veel beter is dan ik) en kan urenlang foto's nemen in mijn tuin.

En omdat ik niet vaak uitga, vergeet ik weleens hoe de buitenwereld me ziet.

O, dat doet me aan iets denken. Toen ik laatst in het gebouw van mijn tandarts op de lift stond te wachten, zag ik dat er een vrouw naar me stond te staren. Ik ging iets verderop staan, maar ze bleef staren. Ik dacht: wat staat dat mens te staren? Heb ik iets van haar aan?

En toen dacht ik: o ja, ik ben hoe-heet-ze-ook-alweer.

Hoog tijd om alle fabeltjes over dat mens uit de wereld te helpen.

Daarom schrijf ik dit boek. Ik voel de verplichting tegenover de mensen die echt geïnteresseerd zijn in mijn werk, en in het proces achter het werk, en misschien zelfs de mens achter het proces.

Laten we dus maar beginnen...

Pulaski Street

Als er iets is waar ik slecht tegen kan, dan is het liegen. Misschien omdat ze tegen me hebben gelogen toen ik een kind was.

Op een dag toen ik acht was kwam mijn moeder me opzoeken in het Joodse zomerkamp in het Catskill-gebergte, waar ze me voor een paar weken naartoe had gestuurd. Ik had het daar niet naar mijn zin. De aardappelen (vermoedelijk uit blik) waren niet te eten. Ze smaakten nep. Ik duwde ze altijd subtiel van mijn bord en liet ze onder de tafel vallen. Dan schoof ik ze naar de andere kant van de tafel zodat ze niet zouden weten dat ik de dader was. Het enige om je op te verheugen was de vrijdagavond. Dan kregen we een groot stuk koosjere taart, een gele taart met chocoladeglazuur waarnaar ik later altijd ben blijven zoeken.

Ik liet als kind niet met me sollen. Ik greep mijn moeder vast zodra ze arriveerde en weigerde haar los te laten totdat ze met de nodige tegenzin had toegezegd dat ik mee mocht naar huis. Ik pakte snel mijn kleren in. Wat niet in mijn koffer paste, mijn indianenmantel en de kunstwerken die ik had geknutseld, deed ik in een kartonnen doos. We liepen naar haar auto. Achter het stuur zat een man die ik nog nooit had gezien. Ik geloof niet dat hij tijdens de rit naar huis ook maar één woord tegen me heeft gezegd. Hij zal wel boos zijn geweest omdat hij niet de enige was die met mijn moeder naar huis ging.

Mijn moeder vertelde me niet dat deze man, Louis Kind, mijn nieuwe stiefvader zou worden en dat ze zwanger was van mijn zusje.

Liegen door iets niet te zeggen is ook liegen.

We gingen niet naar het enige thuis dat ik kende, het appartement van mijn grootouders in Pulaski Street in Williamsburg. Hij parkeerde de auto voor een hoog bakstenen gebouw – er stonden nog veel meer van die gebouwen en ze zagen er allemaal hetzelfde uit – op Newkirk Avenue in Flatbush, een onderdeel van een groot socialewoningbouwproject dat The Vanderveer

Estates heette: een chique naam voor een niet erg chique plek. We hadden appartement 4G. Er was een lift, dat maakte veel indruk op me. Ik dacht dat we rijk waren geworden. De huur was 105 dollar per maand, veel hoger dan de 40 dollar van Pulaski Street.

Louis Kind sliep daar de eerste nacht niet. Ik sliep zoals altijd bij mijn moeder in bed. Toen ik de volgende ochtend wakker werd, voelde ik iets klikken in mijn oren als ik slikte.

Ik weet tot op de dag van vandaag niet of het iets fysiologisch was, of een nieuw bewustzijn van de innerlijke werking van mijn lichaam. Ik weet wel dat ik het schokkend vond dat mijn leven opeens zo drastisch was veranderd. Wie was die man? Pas tientallen jaren later vroeg ik aan mijn moeder waarom ze me niet rustig had verteld dat ze met hem ging trouwen en dat ze een kindje zou krijgen.

‘Je vroeg er niet naar,’ zei ze.

‘Maar mam, ik was pas acht!’

Ik heb mijn vader nooit gekend. Er zijn geen foto’s waarop hij mij als baby vasthoudt. Dat was erg teleurstellend. Ik vroeg me altijd af hoe dat kon. Waarom mijn moeder nooit een foto had genomen van ons tweeën.

Toen ik ouder was en haar vroeg waarom ze nooit met me over mijn vader had gesproken, zei ze: ‘Ik wilde niet dat je hem zou missen.’

Ik heb haar logica nooit begrepen.

Mijn vader, Emanuel Streisand, was een bijzondere man. Hij had gestudeerd aan City College in New York en was lid van Phi Beta Kappa. Hij was een sporter, en een docent die zijn leven aan het onderwijs wijdde. Hij had een innovatief curriculum ontwikkeld om Engels te doceren aan jeugddelinquenten in Elmira Reformatory, een tuchthuis waar hij een leidinggevende functie had. Later doceerde hij Engels aan een middelbare ambachtsschool in Brooklyn terwijl hij ook nog eens aan zijn dissertatie werkte en cursusblokken volgde aan Cornell University, Hunter College en later het aan Columbia University verbonden Teachers College. Hij was opgegroeid in een orthodox-joodse familie, en dan mag je op vrijdag na zonsondergang niet in voertuigen rijden. De sabbat is een rustdag. Als hij op vrijdagavond tot laat op Teachers College bleef, moest hij helemaal van West 120th Street naar Brooklyn lopen.

Mijn vader was dol op kinderen. In de zomer van 1943 werkte hij om een extra zakcentje te verdienen als activiteitenbegeleider in een zomerkamp. Toen

hij op een warme ochtend in augustus een inspecteur rondleidde in het kamp, kreeg hij een zware hoofdpijn. (Hij had al jaren last van migraine.) Die avond kreeg hij een epileptische aanval. Mijn moeder en een vriend probeerden hem stil te houden. Ze wisten niet dat dat eerder schadelijk was dan behulpzaam. De volgende ochtend werd hij in een ambulance naar een klein plaatselijk ziekenhuis gebracht. Hij kreeg een shot morfine en stopte met ademen.

Mijn moeder heeft mij en mijn broer Sheldon altijd verteld dat hij is overleden aan een hersenbloeding. We hebben jarenlang gedacht dat het misschien een erfelijke aandoening was. Niemand had het verband gelegd tussen de migraines en epileptische aanvallen en een eerder auto-ongeluk waarbij hij zijn hoofd had gestoten. Ze hadden nog geen MRI-scans om vast te stellen wat er gebeurde in zijn brein. Veel later vond ik een kopie van zijn overlijdensakte, waarin ik las dat hij was gestorven aan ademhalingsproblemen die vermoedelijk waren veroorzaakt door de morfine. Die hadden ze hem in zijn toestand niet mogen toedienen.

Mijn vader was pas vijfendertig. Opeens was Diana Rosen Streisand, die een jaar jonger was, een weduwe met twee jonge kinderen. Shelly was negen en ik was vijftien maanden. Jaren later vertelde mijn moeder me dat ik in de eerste maanden na de dood van mijn vader nog altijd op de vensterbank klom om te wachten op zijn thuiskomst. In zekere zin wacht ik nog altijd.

Omdat mijn moeder na de dood van mijn vader de huur van ons appartement niet meer kon betalen, trokken we in bij haar ouders. Mijn opa Louis Rosen en mijn grootmoeder Esther hadden een appartementje met slechts één slaapkamer dat nu vijf mensen moest huisvesten. Zij sliepen in wat ooit de huiskamer moet zijn geweest. Wij kregen de slaapkamer. Ik deelde het bed met mijn moeder. Shelly sliep naast ons op een opklapbedje. Er was een kleine, kille keuken waar ik vrijwel nooit kwam, maar ik herinner me wel de geur van de kaneelkoekjes die oma altijd bakte voor Chanoeka. We woonden hoofdzakelijk in de eetkamer, die was gemeubileerd met een rechthoekige mahoniehouten eettafel, een dressoir tegen de ene muur en een secretaire tegen de andere, en een ouderwetse houten radio. We hadden geen televisie. We zaten vaak naar de radio te kijken.

Ik kroop vaak onder de eettafel om te spelen. Dat gaf me een veilig gevoel. Ik draaide graag aan de metalen knop die de tafelbladen uit elkaar liet gaan. Mijn vroegste herinnering is dat ik onder die tafel zat en omhoogkeek. Ik zal een jaar of drie zijn geweest. Ik hoorde een gesprek tussen mijn moeder en haar zus. Ik besepte dat mijn moeder over iets sprak en dat haar zus over iets

heel anders sprak. Ik voelde de miscommunicatie, maar ik had nog niet voldoende taal tot mijn beschikking om hun uit te leggen wat er verkeerd ging.

Dat was de eerste keer dat ik begreep hoe makkelijk het voor mensen is om elkaar verkeerd te begrijpen.

Ik observeerde graag. Ik wilde iemand zijn die waarnam wat er gebeurde zonder zelf te worden gezien. Ik glipte vaak snel onder de tafel als er weer eens een vrijer verscheen om mijn moeder mee uit te nemen. Ik wilde nooit dat ze zou gaan, want ik was doodsbang dat ze niet zou terugkomen. Ik zag een van die mannen, een zekere Saul, haar kussen en ik dacht dat hij haar pijn deed, ook al lachte ze. Hij had bruine tanden. Dat is tot op de dag van vandaag het eerste wat me opvalt aan een man, en het is een van de redenen waarom ik met Jim Brolin ben getrouwd. Hij heeft een fantastisch gebit.

Ik vond de meeste mannen raar, behalve mijn opa. Vanaf mijn vijfde nam hij me mee naar een orthodoxe sjoel (het Jiddische woord voor synagoge). Ik mocht naast hem zitten met de andere mannen. De vrouwen zaten elders. Ik kon het Hebreeuws volgen omdat ik een jesjiva bezocht waar we de woorden leerden lezen, maar ik wist niet wat ze betekenden. Je leest Hebreeuws van rechts naar links. Ik vind het nog altijd heel voor de hand liggend om tijdschriften van achteren naar voren te lezen. Dat geeft me ook het gevoel dat ik sneller lees. Ik voelde me een grote meid als ik naast de mannen zat. (Misschien was het daarom jaren later zo makkelijk om me in te leven in Yentl.)

Ik was gek op mijn opa, ook al heeft hij een keer mijn mond gespoeld met rode zeep van Lifebuoy toen ik een lelijk woord had gezegd. Maar ik wist dat hij van me hield. Ik mocht op zijn schoot zitten en haartjes uit zijn oor knippen. Dat is pas intimiteit.

Zijn liefde was mijn redding. Mijn kijk op mannen was dat ze je of in de steek lieten of gemeen tegen je deden. Mijn stiefvader was onaardig tegen mijn moeder. Mijn broer kwam me altijd ophalen van school, maar hij was veel ouder en vond het niet leuk om zijn kleine zusje op sleeptouw te nemen. Mijn oom Harry vond ik eng. Hij haalde vaak zijn kunstgebit uit zijn mond en dan maakte hij geluiden als een monster. Mijn grootvader liet me zien dat er ook goede mannen bestaan.

Ik was geen makkelijk kind. Ik wilde nooit eten (dat is nu moeilijk te geloven). Mijn moeder probeerde me te dwingen te eten. Ze gaf me tonische middelen en levertraan omdat ze dacht dat ik ziekelijk was. Daar komt bij dat ik tot ongeveer mijn tweede nagenoeg kaal was. Maar ik had energie

genoeg. Ik ben een keer op het dressoir geklauterd en wist het scheermes van mijn opa te bemachtigen. Ik sneed mijn onderlip er bijna af toen ik probeerde me te scheren zoals ik hem dat had zien doen. Mijn oma had astma en kon niet achter me aan jagen. Ze noemde me *fabrent*, Jiddisch voor 'vurig'. Tobey Borookow, die in hetzelfde gebouw woonde, zorgde voor me als ik uit school kwam en mijn moeder op haar werk was.

Ik verafgoodde Tobey. Ze was het 'breivrouwtje' van onze buurt. Als we naast elkaar zaten, vertelde ze me alle roddels terwijl ik met mijn handen omhoog zat zodat ze de wol eromheen kon wikkelen om strengen te maken. Ik had geen pop, dus ik vulde een kruik met water en deed alsof. Tobey breide een klein roze truitje en een hoedje. Misschien ben ik daarom zo dol op de kleur roze. En ik zeg je: het leek meer op een echte baby dan een of andere kille pop.

Als ik kinderen met poppen en kleine fornuisjes en dat soort dingen zie spelen, wil ik tot op de dag van vandaag nog altijd meedoen.

Ik ben dol op bordeauxrood, vermoedelijk omdat Tobey een trui in die kleur voor me breide met houten knopen. Dat was het enige wat me onderscheidde van de andere kinderen in het eerste zomerkamp waar ik op mijn zevende naartoe werd gestuurd, een gezondheidskamp. Ik had bloedarmoede en de frisse buitenlucht werd geacht goed voor me te zijn. Maar ik was gewend aan de bloedhete lucht van Brooklyn, waar iedereen uit het raam hing omdat we geen airco hadden. De lucht op het platteland was zo fris dat mijn longen er pijn van deden. En dankzij de bomen kreeg ik een allergie die later uitmondde in astma.

Ik haatte dat kamp. Ik moest na aankomst meteen in een desinfecterend bad en ze haalden een luizenkam door mijn haar. Ik kreeg een gesteven blauw uniform en een enorme onderbroek die jeukte. (Dat zal wel de reden zijn waarom ik zo'n hekel heb aan de kleur koningsblauw.) Ik had heimwee, en elke middag als ik ging liggen voor het verplichte middagdutje had ik tranen in mijn ogen. (Ik deed al sinds mijn derde geen dutjes meer!) Toen een van de andere kinderen het zag en me ermee wilde plagen, zei ik: 'Ik huil niet, ik heb een losse traanklier.'

Zodra ik terug was in Brooklyn was ik veel gelukkiger en gezonder. Ik kon weer ademen! Ik weet nog dat ik in mijn oude vertrouwde rode houthakkershemd op het bed in het appartement van mijn oma zat. Alles was hetzelfde, toch voelde het anders. Was ik nog hetzelfde magere scharminkel dat enkele weken eerder was vertrokken? Mijn moeder was blij dat ik een paar

kilo was aangekomen. Ik zag mezelf graag weerspiegeld in wildoppen, want dan leek ik wat dikker.

Het wemelde in onze buurt van de kinderen. We speelden op straat en renden naar de stoep als er auto's aan kwamen. Een van onze favoriete spelletjes was *skelly*. Je gooide een flessendop in een van de genummerde vakken die we met krijt op het asfalt hadden getekend, en daar hinkelde je dan naartoe.

Ik haalde goede cijfers op de jesjiva. Ik kreeg alleen altijd een onvoldoende voor gedrag. Ik was ongeduldig en had geen manieren geleerd. Als de juf iets vroeg, stak ik mijn hand omhoog. Als ik niet de beurt kreeg, riep ik toch snel het antwoord. Een van de docenten zei een keer, het moet rond Chanoeka zijn geweest, dat we het woord 'Kerstmis' niet mochten uitspreken en onze vingers niet mochten kruisen. Dat vond ik helemaal nergens op slaan, dus zodra ze de klas uit was, zei ik: 'Kerstmis! Kerstmis! Kerstmis!' En maar hopen dat God me niet ter plekke dood zou laten neervallen.

Ik had twee beste vriendinnen. De ene was Joanne Micelli, een katholiek meisje dat naar St. John's Academy ging. Ik vond ze fascinerend, die katholieken: de nonnen, de priesters, de kostuums. Als ik een priester zag, zei ik 'goedemorgen, vader', want dat zei Joanne ook. Ik vond dat ze maar bofte dat ze niet alleen een echte vader had, maar ook nog een extra 'vader' die ook van haar leek te houden. Ik bewonderde haar prachtige kerk. Daarbij vergeleken was de jesjiva nogal nietig.

Mijn andere beste vriendin was Roslyn Arenstein, die net als haar ouders atheïstisch was. We zaten vaak met zijn drieën op de brandtrap van Roslyns gebouw (we sloegen een oude legerdeken over de reling om een tent te bouwen) serieuze filosofische gesprekken te voeren. Op een dag zei ik: 'Roz, luister: ik ga bewijzen dat er een God bestaat.' Er liep een man over straat en ik zei: 'Zie je die man? Ik ga bidden dat hij van de stoep af stapt.' Ik bad uit alle macht en ja hoor, hij verliet de stoep om over te steken. Ik had twee gedachten. De ene was: wow, dat was boffen! en de andere was: er is inderdaad een God en ik heb Hem door te bidden laten doen wat ik wilde.

Ik was gaan geloven in de kracht van de wil.

Ik ben altijd heel wilskrachtig geweest. Toen ik waterpokken had, moest ik van mijn moeder in bed blijven omdat ik koorts had. Maar ik bleef niet liggen. Ik trok mijn groene jas aan, zette mijn pet op en klauterde uit het raam (we woonden gelukkig op de begane grond) totdat mijn moeder me naar binnen sleurde.

Ik zei vaak tegen mijn moeder wat ze moest doen. Ik herinner me een keer toen zij en haar date (een slager) naar een film van Eddie Cantor zouden gaan en besloten me mee te nemen. Ik zal een jaar of zes zijn geweest. Omdat iedereen in onze buurt wist dat ik geen vader had, wilde ik niet op straat worden gezien met een vreemde man. Dus ik zei tegen haar: 'Ik wil alleen mee als hij eerst in zijn eentje naar de hoek loopt en daar op ons wacht.' Toen we vertrokken, keek ik om me heen om te zien of de burens misschien voor hun raam stonden. En verdraaid, daar stond Myrna, een groot meisje dat me altijd pestte, toe te kijken. Ik dacht: verdorie, nu denkt ze dat ik bij die vent hoor. Dat zou vreselijk zijn geweest, want ze zou het aan iedereen hebben verteld.

Ik stond in de buurt bekend als het meisje met de mooie stem. Ik zong graag in het portiek van ons gebouw. Het plafond was hoog, dus het galmde mooi. Ik vond het heerlijk om mijn hand over de koude messing trapleuningen te laten glijden. Soms zat ik met de andere meiden in onze portiek en zongen we in keurige samenzang liedjes uit de hitparade. Mijn moeder had een prachtige, voor opera's geschikte stem en ik had gehoord dat mijn vader in sjoel zong als de voorzanger ziek was.

Tobey had een zoon, Irving. Omdat hij een jongen was en we bevriend waren, noemde ik hem mijn 'vriendje', al sloeg hij me een keer tegen mijn hoofd met een plastic geweeetje. We speelden vaak samen als Tobey's middags op me paste. Ze hadden een piepkleine televisie waar een groot vergrootglas voor stond. We genoten van de films van Laurel en Hardy. Maar als Irving zijn vader hoorde thuiskomen, zei hij altijd: 'Mijn papa is thuis. Nu moet je gaan.'

Dat kwetste mijn gevoelens en heeft me jarenlang schade berokkend.

Meneer Borookow heette Abe. Hij had een aparte geur die me altijd is bijgebleven. Dat was zeker geen aftershave.

Ik vraag me af of mensen met vaders wel weten hoezeer ze hebben geboft. Mijn broer had in de eerste negen jaar van zijn leven de liefde en zorg van een vader ervaren, iemand die hem meenam naar musea, boekhandels, optochten. Onze vader las hem voor en kocht een radio voor hem. Hij liet Shelly kennismaken met tekenen en schilderen, bezigheden die een belangrijke rol gingen spelen in zijn leven.

Om als kind een goed zelfbeeld op te bouwen, heb je behoefte aan iemand die van je houdt en je het gevoel geeft dat je serieus wordt genomen, dat je gevoelens ertoe doen.

Maar ik zat met een stiefvader die duidelijk niet blij was met Shelly en mij. Lou Kind had al drie kinderen met wie hij niet samenwoonde en ik vermoed dat hij er niet meer wilde. Alles veranderde toen hij in ons leven verscheen. Ik sliep in ons nieuwe appartement op een ligbed in de gang. Mijn broer had de kleine slaapkamer en mijn moeder en die vreemde man sliepen in de grote slaapkamer.

Voordat ik het wist had ik er een zusje bij: Robyn. Toen ik ontdekte dat baby's pas na negen maanden verschenen, rekende ik negen maanden terug vanaf de geboorte van mijn zusje. Ik vroeg mijn moeder wat ze op die dag had gedaan. Ik had over seks gehoord (een ouder schoolgenootje had me bijgepraat in het trappenhuis), maar ik kon het niet geloven. Mijn moeder nam de gelegenheid niet te baat om me voor te lichten.

Ik hield vanaf het eerste moment dat ik haar zag van mijn zusje. Ze was zo mooi met haar blonde krullen en groene ogen. Ik kon urenlang naar haar kijken en was gefascineerd door elke beweging die ze maakte, elke flikkering in haar ogen. Een levende pop!

Ik haatte mijn stiefvader. Ik vond het vreselijk hoe hij mijn moeder behandelde. Hij was vaak onaardig tegen haar. Met mij sprak hij nooit. Ik herinner me dat ik een keer met hem meereed in zijn Pontiac met zo'n schuin aflopende achterkant. Hij stak een sigaret aan. Pall Mall. Ik hield van de geur van afgestroken lucifers. Hij blies een perfecte straal rook uit.

Op een dag gingen we uit rijden met Roz Arenstein. We zaten met zijn tweetjes achterin en ik voerde natuurlijk weer het woord. Opeens draaide mijn stiefvader zich om en zei: 'Waarom kun je niet rustig zijn, zoals je vriendin?'

Een poosje later vertelde mijn moeder dat Lou kleurenblind was. Toen ik daarna weer bij hem in de auto stapte, maakte ik me zorgen. Ik was bang dat hij geen verschil zag tussen het rode en het groene licht van een stoplicht. Ik zei steeds welke kleur het was, maar ik probeerde het subtiel te doen: 'Zo, wat een mooi ROOD licht!'

Niet zo gek dus dat hij een hekel aan me had.

Lou vroeg nooit hoe het met me was of hoe het op school ging. Hij zag me niet staan. Hij had geen enkele belangstelling voor me. Wat ik ook deed, ik kon nooit zijn goedkeuring of liefde afdwingen. Op een dag besloot ik ervoor te zorgen dat hij me lief zou vinden. Toen hij thuiskwam van zijn werk – hij verkocht tweedehandsauto's – zei ik papa in plaats van Lou, al kon ik het woord nauwelijks over mijn lippen krijgen. Ik had zijn pantoffels klaargezet. Toen hij op tv naar worstelen ging kijken, kroop ik over de vloer om

niet door het beeld te lopen. Maar niets werkte. Hij ging me niet beter behandelen.

Ik denk dat ik toen al onbewust heb besloten dat ik me nooit zou verlagen voor een man.

De andere grote verandering in mijn leven was een nieuwe school. Na drie jaar op de jesjiva van Brooklyn zou ik beginnen in het vierde jaar van een openbare school, P.S. 89. Ik was alleen een keer in een openbare school geweest toen de jesjiva een voorstelling had georganiseerd en een zaal in P.S. 25 had gehuurd, want de jesjiva had geen zaal met een podium. Toen is de eerste foto genomen waarop ik zing, ogen gesloten, hoofd achterover. Er is niet veel veranderd.

Ik weet nog dat ik bang was dat de verpleegster van P.S. 89 die alle leerlingen snel onderzocht op een of andere manier het klikken in mijn oren kon 'zien' en dat ze zou zeggen dat ik niet naar school mocht. Ik voelde me als een buitenaards wezen.

Ik was anders dan anderen: een buitenbeentje, broodmager, en mijn moeder kocht kleren voor me die drie maten te groot waren. Dat hielp ook niet. Ze kocht veel te grote jurken, en dan naaide ze er drie voeringen in waarvan ze er elk jaar een verwijderde. Ik moest eindeloos lang dezelfde kleren dragen.

Ik was in zekere zin een ontembaar kind, een soort dier. Manieren en sociale vaardigheden waren me vreemd. Mijn vriendin Maxine Edelstein woonde op dezelfde verdieping als ik. Haar familie ging elke avond om zes uur aan tafel voor de maaltijd. Wij aten zelden samen. Ik wist niet dat je servet op je schoot moest liggen. Ik zat altijd met een opgetrokken knie op mijn stoel. Of ik at boven de pan in ons kleine keukentje. Als mijn broer thuiskwam, deed hij hetzelfde.

Ik had weinig discipline. Er waren in ons huis geen vaste gewoonten of regels. Mijn moeder zei nooit dat ik om zes uur thuis moest zijn, of hoe laat dan ook. Ik weet nog dat ik een keer een paar sigaretten van mijn stiefvader had gejat en die voor de spiegel rookte. Ik beeldde me in dat het een spotje voor Pall Mall was. Toen ik tien was, ging ik vaak stiekem op het dak staan roken. Daar stopte ik mee toen ik twaalf was. Ik heb mijn moeder leren roken. Ik zei: 'Nee, dat ziet er gek uit, je moet 'm zo vasthouden.'

Ik kreeg mijn moeder op een of andere manier zover dat ik naar de dansschool van Miss March mocht, want ik wilde ballerina worden. Ik kocht roze satijnen spitzen en naaide er roze satijnen linten op. Ik trok mijn spitzen elke dag na school aan en liep ermee door ons appartement. Ik had ze betaald van

geld dat ik had verdiend door mensen naar hun tafel te brengen in Choy's, een Chinees restaurant. Ik handelde ook afhaalmaaltijden af. 'Si pic quot.' Kleine ribbetjes. 'Som teu.' Drie loempia's. Ik was dol op de melodieuze Chinese taal. Als je een andere toon gebruikte, betekende een woord opeens iets heel anders.

Muriel Choy werd mijn tweede surrogaatmoeder. Tobey was de eerste.

Ik vond het heerlijk bij Muriel. Ik kon haar alles vragen en dan legde ze het uit, ook dingen waarover mijn moeder nooit sprak, zoals seks en koken. Ik kan haar overheerlijke gerechten nog altijd proeven: *lap chong* (worst), Chinese kool, gestoomde kip. Ik heb lang gezocht naar de dikke, droge loempia's die ze in dat restaurant serveerden, maar die vrijwel niemand meer maakt. (Een paar jaar geleden hebben we eindelijk een restaurant in Los Angeles gevonden dat ze nog heeft. Jim en ik eten er soms drie achter elkaar.)

Ik paste op Muriel's kinderen als zij en haar man in het restaurant werkten. Toen ik op een avond – ik was elf – na het babysitten thuiskwam, belde ik aan, maar er deed niemand open. Het duurde minstens tien minuten, terwijl ik wist dat mijn moeder en Lou thuis waren. Ik ben weer teruggegaan naar Muriel, want daar lag mijn reservesleutel. Ik opende de voordeur, liep het appartement door en opende de deur van hun slaapkamer. Hun lichamen waren verstrengeld en ik was blijkbaar onzichtbaar. Ik liep geschokt weg en we hebben het voorval nooit besproken.

Ik nam me voor dat ik nooit meer onzichtbaar zou zijn.

Sommige herinneringen in het leven van een kind bepalen wie je later wordt. Ze geven voor altijd vorm aan je leven.

Ik kon niet op mijn moeder vertrouwen. Ik herinner me iets wat moet zijn gebeurd toen ik ongeveer zeven was. Ze nam me als verrassing mee naar de bioscoop. We liepen over straat en ik zag haar glimlachen. Ze glimlachte vaak in zichzelf. Opeens bleef ze staan.

Ik zei: 'Mam, wat is er aan de hand?'

Ze zei: 'We gaan niet. Ik heb me bedacht.'

Ik was ontzettend teleurgesteld en ik kan er nog altijd slecht tegen als mensen zich niet aan hun woord houden. Het is belangrijk om te doen wat je hebt beloofd. Dat is ook een van de vier inzichten in het gelijknamige boek van Don Miguel Ruiz: 'Wees onberispelijk in je woorden.'

Ik kon niet in vertrouwen met mijn moeder spreken, ook niet over de geluiden in mijn oren. Toen ik haar na die eerste avond over dat klikken

vertelde, gaf ze me een warmwaterkruik om op te slapen. Ze heeft er later nooit meer naar gevraagd. Maar de geluiden verdwenen niet, en toen ik op een ochtend – ik zat in het zesde jaar – wakker werd, had ik iets nieuws: allerlei geluiden. ‘Ping’ en ‘pong’, als muzikaal vuurwerk dat afging in mijn hoofd. Heel eng. Toen veranderden de pings in een hoog piepen. Ik was doodsbang en sprak er met niemand over. Ik wikkelde een sjaal rond mijn hoofd omdat ik hoopte de geluiden buiten te sluiten, maar ik leek ze alleen maar dieper mijn hoofd in te duwen. Niets hielp.

Ik ben er toen niet mee naar de dokter gegaan. Jaren later hoorde ik dat dat piepen in je oren tinnitus heet. Het heeft te maken met de verbinding tussen het binnenoor en je brein. Allerlei artsen hebben me in de loop der jaren onderzocht, maar ze kunnen niets voor me doen. Tinnitus is een aandoening zonder aanwijsbare oorzaken en zonder genezing. Een mysterie.

Een goeroe zei ooit tegen me: ‘Heel bijzonder. Je zit op een ander niveau van bewustzijn. Je hoort het geluid van het universum.’

‘Dat lijkt me niet,’ zei ik.

Als mensen tegen me zeggen ‘ik ben net als jij’ wil ik altijd zeggen: ‘O, hoor jij ook altijd een piepend geluid?’ Het is om gek van te worden. Ik werd er heel humeurig van, maar ik heb ermee leren leven. Het is vermoedelijk een van de redenen waarom ik altijd bezig moet zijn. Ik moet aan iets anders kunnen denken, mezelf afleiden van dat piepen.

Ik hunker naar stilte.

Die geluiden in mijn oor waren een vreselijk geheim dat ik voor me hield en waarmee ik helemaal alleen probeerde om te gaan. Van mijn moeder verwachtte ik geen hulp meer.

Op een dag kwam Ellen, de verloofde van mijn broer, naar ons huis om kennis te maken met de familie. We hadden niet vaak bezoek. Rozzie wilde ijs als toetje. Lou gaf Shelly wat geld en zei dat hij genoeg ijs moest kopen voor iedereen. Maar hij keek naar mij en zei: ‘Maar niet voor haar.’

Toen zei hij iets kwetsends. Ik kon me de woorden niet precies herinneren. Een paar jaar later vroeg ik het aan Ellen, en ze zei: ‘Het was ongelooflijk wreed. Hij noemde je lelijk.’

Ik moet het hebben weggestopt. Ik weet nog dat ik een ellendig gevoel kreeg van zijn woorden. Mijn moeder zei niets en bleef gewoon de tafel af-ruimen. Ik ging naar het kleine slaapkamertje (dat ik had geërfd toen Shelly uit huis ging) en ging op bed liggen, waar ik een uittreding had: ik zat tegen het plafond en keek neer op hoe ik daar lag... gevoelloos.

Ik dacht: waarom wil hij me kwetsen? Is het zo moeilijk om van me te houden?

Ik leefde vooral in mijn hoofd. Ik las een brochure over de negen symptomen van kanker en besloot dat ik ze allemaal had. Maar ik besprak mijn angst niet met mijn moeder. Toen ik bronchitis had, zei ze: 'Dat is je eigen schuld. Je had niet zonder trui naar buiten moeten gaan.' Ze gaf me een mosterdkompres: twee stukken van een gescheurd laken die ze had gedrenkt in mosterdpoeder van Colman's, opgelost in heet water. Toen ik keelpijn had, wond ze een dikke sok om mijn keel die ze als een soort kraag bevestigde met een veiligheidsspeld. 'En als de speld nou opengaat?' vroeg ik. 'Dan krijg ik pas pijn aan mijn keel!'

Mijn moeder verzorgde me zo goed als ze kon. Maar ze was niet warm, zoals moeders in films. Ik weet nog hoe bang ik was toen ze er niet was toen ik wakker werd nadat mijn amandelen waren geknipt. Het laatste wat ik had gezien was een rubberen ding dat over mijn gezicht werd gelegd om me ether toe te dienen. Het was alsof ik in een zwart gat tuimelde. Cirkels draaiden als spiralen door mijn hoofd en ik hoorde een merkwaardige dreun, als van een zware boor. Vlak voordat ik insliep, hoorde ik de gedempte stem van de arts.

Toen ik mijn ogen opende, vroeg ik me af: ben ik nog wel in deze wereld? Ik was helemaal alleen in de kamer. Mijn moeder had beloofd dat ze er zou zijn, maar ze was er niet. Ze was een ommetje gaan maken, vermoedelijk omdat ze zelf ook nerveus was. Ze begreep niet hoe belangrijk het was dat ze er op zulke momenten voor me was.

En dus hield ik alles binnen. Vooral mijn angsten. Ik had een keer een zwaar gevoel in mijn borst. Het wilde maar niet weggaan. Op de begane grond van een van de gebouwen in ons complex was een huisartsenpost. Pas na een week had ik voldoende moed bij elkaar geraapt om te gaan. Ik belde aan, maar de dokter was er niet. Maar wat denk je? Door het simpele feit dat ik het had aangedurfd om er in mijn eentje naartoe te gaan, verdwenen mijn symptomen. Dat zware gevoel was opeens weg.

Dat was mijn eerste psychosomatische aandoening.

Het kan niet gezond zijn geweest dat ik al die symptomen binnenhield. En ik was niet van nature blij met het leven. Ik dacht: dit kan niet alles zijn.

In diezelfde tijd ging een groep meisjes in een kring om me heen staan voor ons gebouw. Ze plaagden me. Om de kleren die ik droeg misschien? (Ik had die sjaal rond mijn hoofd.) Wat had ik gedaan om hen zo boos te maken?

Ik sloeg huilend op de vlucht en haalde Shelly om me te beschermen. Hij wilde niet komen en zei dat ik mezelf moest kunnen redden. Ik wist zeker dat mijn vader me zou hebben geholpen, maar nu beseftte ik dat niemand me zou beschermen. Ik denk dat ik toen begon een muur rond mezelf op te bouwen.

Jaren later begreep ik dat ik door de dood van mijn vader niet alleen hem was kwijtgeraakt. Ook mijn moeder had emotioneel afscheid van me genomen. Dat kan ik haar niet verwijten. Ze was van de ene dag op de andere een weduwe die twee kinderen moest onderhouden. Ik heb haar toen ik volwassen was eens gevraagd waarom ze me nooit knuffelde of blijk gaf van haar liefde of zei dat ze van me hield.

‘Daar had ik geen tijd voor,’ antwoordde ze. ‘Mijn ouders zeiden dat ook niet tegen mij, maar ik wist dat ze van me hielden.’ Ze ging er gewoon van uit dat ik wel wist wat ze voelde. Maar ik wist het niet.

Een van de andere inzichten in het boek van Ruiz is: ‘Ga niet uit van veronderstellingen.’